

Tarastin selvityshenkilöhanke

Kuulemistilaisuus 13.1.2016, Säätöalo

Ryhmä 3 Huone 17

Läsnä: kehitysjohtaja Outi Ryyppö, TEM, puheenjohtaja neuvotteleva virkamies Olli Alho, TEM
 finanssineuvos Teemu Eriksson, VM
 erityisasiantuntija Peter Fredriksson, YM
 maakuntajohtaja Jussi Huttunen, Pohjois-Savon liitto
 pormestari Anna-Kaisa Ikonen, Tampereen kaupunki
 kaupunginsihteeri Mari Immonen, Espoon kaupunki
 johtaja Kari Jääskeläinen, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK
 erikoissuunnittelija Mervi Karhula, Liikennevirasto
 ylijohdaja Marja Karvonen, Satakunnan ELY-keskus
 ylitarkastaja Kaisa Kuukasjärvi, LVM
 yhteistyöjohtaja Antti Kuusela, KUUMA-seutu liikelaitos
 kehittämisjohtaja Tarja Lumijärvi, Vantaan kaupunki
 neuvotteleva virkamies Olli Maijala, YM
 hallintojohtaja Jukka Mäkilä, Satakuntaliitto
 maakuntajohtaja Jari Parkkonen, Päijät-Hämeen liitto
 ylijohdaja Rita Piirainen, Uudenmaan ELY-keskus
 ylijohdaja Jorma Pitkämäki, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
 maakuntajohtaja Timo Reina, Hämeen liitto
 toimitusjohtaja Suvi Rihtniemi, HSL
 ylijohdaja Pirkko Saarela, Lapin ELY-keskus
 ylijohdaja Mika Soininen, ELY-keskus
 työ- ja elinkeinojohtaja Matti Tukiainen, SAK
 ylitarkastaja Hanna Paakkolanvaara, VM, sihteeri
 hankeassistentti Pirjetta Silvast, VM, tekninen sihteeri

Ennalta oli pyydetty puheenvuorot seuraavilta tahoilta: **Maakuntien liitot**, LVM, Liikennevirasto, **SAK**, **AUNE**, **EK**, **HSL**, **Metropolipolitiikan sihteeristö**, Trafi ja SKAL ry. Varsinaisen puheenvuoronsa käyttäneet on merkitty lihavoidulla. Liikennevirasto piti oman puheenvuoronsa keskustelun yhteydessä. Trafian ja SKAL ry:n edustajia ei ollut paikalla.

Puheenvuoroissa pyydettiin etukäteen vastaamaan kysymyksiin:

1. Onko ministeriöiden taustaselvitykseen antamien vastausten perusteella muodostuva tehtävänkoko itsehallintoalueiden, kuntien ja valtionhallinnon välillä organisaationne ja julkisen hallinnon kokonaisuuden sekä tehtävien tuloksellisen hoitamisen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?
2. Miten itsehallintoalueille siirrettävät tehtävät ja niitä koskeva päätöksenteko tulisi järjestää?

HSL oli toimittanut etukäteen ppt-esityksen. Maakuntien liitot ja SAK toimittivat puheenvuoronsa kirjallisena tilaisuuden jälkeen. Lisäksi ELY-keskukset toimittivat liikenneasioihin liittyvän kannanottonsa kirjallisesti tilaisuuden jälkeen ja Metropolipolitiikan sihteeristön puheenjohtaja YM:n metropoliasioita valmistelevien virkamiesten kannanoton.

Etukäteen pyydetty puheenvuoro:

Maakuntien liitot

maakuntajohtaja Jari Parkkonen, Päijät-Hämeen liitto

1. Selkeä porrastus kolmen tason - kuntien, väliportaan ja valtion - välillä toteutetaan.
2. **Rahoitusratkaisumallilla ei saa vaarantaa tai vesittää itsehallinnon demokraattista pohjaa, eikä itsehallintoalueita ei voida nähdä pelkkänä valtionhallinnon jatkeena.**
3. Tavoitteena on oltava hallinnon selkeys, päällekkäisyyksien purkaminen ja on pyrittävä yhteneväisiin hallinnon rajoihin.

ELY:t ja maakuntien liitot lakkautetaan uusien itsehallintoalueiden tieltä. Hallitus on linjannut 7.11.2015, mitä tehtäviä uusille itsehallintoalueille siirretään. Monitoimialaisuus on lähtökohtana eli sote -asioiden lisäksi itsehallintoalueille siirretään myös muita tehtäviä.

Hallituksen tekemät linjaukset antavat hyvän pohjan jatkotyölle. Maakuntien liittojen nykyiset tehtävät tulee siirtää uusille IH -alueille. ELY:jen tehtävistä sopiviksi katsotut ja etenkin aluekehittämiseen liittyvät tehtävät on siirrettävä IH -alueille. Tehtävien siirtoja ministeriöille on vältettävä, **eikä ole kovin perusteltua koskea laajasti kuntienkaan nykytehtäviin SOTEa lukuunottamatta.** Ministeriöiden esittämät tehtävät siirrot ovat mielestäni varsin hyvä aloitus uudenkaltaiselle pohdinnalle, mutta tekemistä riittää, että näkemys tavoiteltavasta uudistuksesta olisi valtionhallinnon eri toimijoiden parissa yhteismitallinen. (Esim. MMM ja TEM hyvä pohdintaa)

IH -alueiden on voitava sopia tehtävien hoitamisesta tarkoituksenmukaisissa kokonaisuuksissa yhteistyössä. Uudistuksessa kohtaavat valtion ylhäältä alas – ja kuntien alhaalta ylöspäin olevat toimintamallit, ja olisi tärkeä lähteä niiden vahvuuksista eikä pienemmistä yhteisistä nimittäjistä. **Uudistuksissa tulisi antaa alueille tehtävät ja järjestämistä vastuu, mutta antaa myös vapaus niiden järjestämiseen.**

Jos jotain tehtäviä hoidetaan nykyisin pienemmällä lukumäärällä kuin 18, niin niihin löytyy varmasti mahdollisuus jatkossakin. **Itsehallintoalueiden välinen sopimus pohjainen järjestelmä ei saa kuitenkaan muodostua liian jäykäksi hallintorakenteeksi.** Itselleni herää kyllä mieleen kysymys, kuinka paljon laissa tulee ylipäänsä säätää tuotannon rakenteesta ja toimintatavasta. Ylätason keskusteluissa korostuu palveluiden järjestäminen, mutta sivulauseissa nousee kaipausta käytännön tuotannon vahvaan ohjaukseen.

Valtion eri toimijoiden aluejaot ovat varsin pirstaleiset. Aluejakojen perustana tulee jatkossa olla itsehallintoaluejako. Siltä osin kuin aluejako on itsehallintoalueita karkeampi, niiden tulee noudattaa itsehallintoalueiden luontaisia yhteistyösuuntia ja niiden välisten yhteistyöverkkojen muodostamia kokonaisuuksia, eikä tälle tule sallia hallinnonalakohtaisia poikkeuksia. Jäljelle jäävät valtionhallinnon valvontatehtävät (AVI) tulisi kenties valtakunnallistaa yhdeksi valtion virastoksi.

Tulopohjan kehittämisen tulee olla vahvasti kunkin itsehallintoalueen omissa intressissä ja siksi alueen ja elinkeinojen kehittämistehtävät ovat keskeinen osa itsehallintoalueen kokonaisuutta.

Elinkeinopolitiikan rajapinnat kuntien ja IH alueiden kesken on oltava selkeät. IH -alueet ovat pääsääntöisesti strategisia toimijoita ja kehittämisrahoittajia. Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää tulevaisuuden kunnan roolin muuttumista yhä vahvemmin alueensa elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden edistäjäksi.

Päätavoite läpi uudistuksen on oltava hallinnon yksinkertaistaminen ja asioiden taloudellinen hoito unohtamatta asiakasnäkökulmaa. **Yhtenä ratkaisuna voisi olla vielä vahvempi järjestämisen ja tuottamisen eriyttäminen sekä ennen kaikkea asiakasnäkökulman korostuminen ja asiakkaan edun palveleminen.**

Keskustelun pohjalta lisäksi kirjatut kannanotot: 1) Liian yksityiskohtaiseen ohjaukseen ei pitäisi lähteä. 2) Alueella asuvien ihmisten pitää pystyä tietämään kenen puoleen missäkin asiassa kääntyvät.

SAK työ- ja elinkeinojohtaja Matti Tukiainen

SAK ottaa tässä vaiheessa kantaa vain olennaisimpiin asioihin, jotka liittyvät SAK:n työhön ja tavoitteisiin

1. Työsuojeluvalvonta

Suomi on ratifioinut ILO:n yleissopimukset 81 ja 129, jotka määrittelevät toiminnan järjestämisen reunaehdot. Nykyinen järjestämistapa työsuojeluvalvonnassa täyttää asetetut vaatimukset.

ILO:n yleissopimuksen 81 mukaan juridiset edellytykset työsuojeluvalvonnalle ovat:

- sen tulee olla puolueetonta ja riippumatonta suhteessa työntajiin ja työntekijöihin
- poliittiset kysymykset eivät saa vaikuttaa valvonnan sisältöön ja toteuttamiseen
- sen tulee olla yhden keskushallinnon viranomaisen ohjauksessa
- sen tulee toimia työmarkkinaosapuolten kanssa yhteistyössä
- resursseja tulee olla riittävä määrä ja tulee varmistaa tarvittava pätevyys ja osaaminen

Työsuojeluvalvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden sekä kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun toteutumiseksi on välttämätöntä huomioida myös seuraavat asiat:

- kattavuus; tulee koskea koko maata alueellisen valtionhallinnon järjestämä
- toimintayksiköiden pitää olla riittävän suuria
- ohjauksen on oltava yksinkertaista ja tehokasta
- taustalla tulee olla yhtenäinen ja ajantasaiseen työelämän analyysin perustuva toiminta-ajatus
- toiminnan tulee olla yhtenäisesti suunniteltua, ohjeistettua ja toteutettua
- työsuojelulautakuntien tehtävä ja rooli tulee säilyttää

Työsuojeluvalvonta on järjestettävä kansainvälisten sopimusten vaatimusten mukaisesti. Tärkeää on säilyttää riippumattomuus osana suoraa valtionhallintoa STM:n Työsuojeluosaston ohjaamana.

Mikäli työsuojeluviranomainen liitetään osaksi itsehallintoaluetta, vaarantuvat sekä riippumattomuus sekä valtakunnallinen yhdenmukaisuus. Tämän vuoksi SAK vastustaa työsuojeluviranomais-tehtävien siirtämistä itsehallintoalueiden vastuulle. SAK kannattaa valtakunnallisen työsuojeluviraston perustamista.

2. Ammatillinen toinen aste ja aikuiskoulutus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkko on rakentunut erilaiseksi eri puolilla Suomea. Osassa Suomea ammatillista koulutusta järjestää käytännössä koko maakunnan kattava koulutuskuntayhtymä, suuremmissa kaupungeissa toimii isoja kunnallisia järjestäjiä. Näiden lisäksi ammatillista koulutusta järjestävät myös yksityiset koulutuksen järjestäjät, joiden ylläpitäjinä ovat säätiöt, yhdistykset tai osakeyhtiöt.

Hallitusohjelmassa lähdetään siitä, että ammatillisen koulutuksen reformi toteutetaan ylläpitäjäneutraalisti. Tämä tarkoittaa sitä, että lainsäädännön, ohjauksen ja rahoitusjärjestelmän uudistukset tulee toteuttaa siten, ettei suosita tai syrjitä järjestäjiä ylläpitäjämuodon perusteella. Kuitenkin syksyllä 2015 on noussut esille mahdollisuus liittää ammatillinen koulutus jollain tavalla osaksi perustettavia itsehallintoalueita. Maan hallituksen sisällä ei ole yhteistä näkemystä tavasta kytkeä ammatillinen koulutus itsehallintoalueisiin.

Koska ammatillisen koulutuksen järjestäjäpohja poikkeaa suuresti toisistaan maan eri osissa, on ammatillisen koulutuksen kytkeytyminen itsehallintoalueisiin monimutkainen kysymys. SAK:n näkökulmasta oleellista on, että nuorisotakuuseen kuuluva koulutustakuu - koulutuspaikkojen riittävä määrä koko ikäluokalle - pystytään turvaamaan kaikkialla Suomessa. Toisaalta on tärkeää, että aikuisten ammatillisen osaamisen kehittäminen ja työttömien ammatillinen koulutus on saatavilla

koko maassa. Ammatillisen koulutuksen rahoitus on jatkossakin maksettava suoraan koulutuksen järjestäjille, jotka käyttävät sen koulutukseen ja sen edellyttämiin välttämättömiin investointeihin. Tässä vaiheessa SAK ei näe tarvetta siirtää ammatillisen toisen asteen ja aikuiskoulutuksen siirtoa osaksi itsehallintoalueita.

SAK on nuorisotakuun ohella ajanut oppivelvollisuusiän pidentämistä ja toisen asteen koulutuksen yhteistyön tiivistämistä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen välillä. Toisen asteen koulutuksen kehittämisen kokonaisuutena saattaisi vaarantua, mikäli lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta ohjattaisiin eri paikoista.

Useat ammatillisen koulutuksen toimijat ovat ehdottaneet koko ammatillisen koulutuksen järjestäjäkentän osakeyhtiöittämistä osana ammatillisen koulutuksen reformia. SAK:n näkökulmasta ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöittäminen olisi vähintään yhtä suuri uudistus kuin ammatillisen koulutuksen siirto itsehallintoalueillekin. Ammatillisten perustutkintojen suorittajista yli 80 prosenttia suorittaa tutkintoaan kuntien tai kuntayhtymien ylläpitämässä oppilaitoksissa. Ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöittäminen ei ole perusteltua, koska hallitusohjelmassa ammatillisen koulutuksen reformi on linjattu toteutettavan ylläpitäjäneutraalisti. Osakeyhtiöittäminen rikkoisi tätä periaatetta.

3. Työvoimapalvelut

Työvoimapalveluiden suhteesta aluehallintouudistukseen on ylipäättään käyty hyvin vähän keskustelua. Koska uudistuksesta ei ole tarkkaa tietoa, herättää tämä osio lähinnä pohdintaa. Hallitusohjelma linjaa vain vaikeimmin työllistyvien siirron selvityksen kuntien vastuulle, resurssineen. Selvityksen on tarkoitus valmistua vuoden alussa. Samassa yhteydessä linjataan myös mahdollisten kokeilujen aloittaminen eri kunnissa vuoden 2017 alusta alkaen.

TEM on esittänyt joulukuussa Tarastille antamassaan lausunnossa, että lähes kaikki mm. ELY:jen, TE-toimistojen tehtävät on mahdollista siirtää tuleville itsehallintoalueille. Poikkeuksena ministeriö näkee kuitenkin mm. keskitetyt sähköiset palvelut (esim. työvoimapalvelut), jotka on säilytettävä valtakunnallisina, ettei niillä saatuja tehokkuusetuja menetetä. TE-toimistojen osalta siirto käsittäisi 2 704 henkilötyövuotta ja noin 553,2 miljoonaa siirtomenoja.

Työnvälityspalveluita ei ole TEM:in kansliapäällikön Jari Gustafssonin joulukuisen lausunnonkaan mukaisesti aiemmin kytketty aluehallintouudistukseen. Nyt ministeriö näkee TE-palveluiden siirron itsehallintoalueille mahdollistavan uudistuksen, jossa yrityspalvelut ja työnvälitys voidaan kytkeä sekä ministeriö- että aluetasolla yhdeksi kasvupalveluksi.

Työvoimapalveluiden lainsäädäntöuudistuksissa on viime vuosien ajan painotettu alueellisen yhdenvertaisuuden ja yhdenvertaisen kohtelun näkökulmaa. SAK näkee työvoimapalveluiden siirrossa itsehallintoalueille vaarana yhdenvertaisuuden heikentymisen. Kuinka siis turvataan työttömille samanlaiset oikeudet palveluihin asuinkunnasta riippumatta? Mikä pitäisi olla lainsäädäntöohjauksen tarkkuus ja valtion rooli tulevaisuudessa?

Työvoimapalvelut voivat jäädä kaikkien muiden alueellisten painopisteiden alle. Yrityspalveluiden ja työnvälityksen vieläkin vahvempi kytkentä toisiinsa ei myöskään voi tarkoittaa työttömille tarjottavien palveluiden heikentymistä entisestään. SAK on jo usean vuoden ajan painottanut henkilökohtaisen palvelun merkitystä etenkin erityisryhmille sekä heikomman koulutuksen omaaville työttömille. SAK näkee myös tärkeänä yhdenvertaiset palvelut asuinkunnasta riippumatta. SAK suhtautuu mainituin varauksin siihen, että työvoimapalvelut siirtyvät itsehallintoalueille.

4. Palkkaturva

SAK pitää palkkaturvaa valtion järjestämänä vakuutustoimintana, jonka tarkoitus on turvata palkansaajan saatavat tilanteessa, jossa työnantaja syystä tai toisesta ei pysty niitä maksamaan. Palkkaturvalla ei siis meidän näkemyksen mukaan ole suoranaista yhteyttä alueelliseen työvoimapolitiikkaan tai elinkeinopolitiikkaan. **Olisi suotavaa, että uuden aluehallintojärjestelmän yhteydessä palkkaturva organisoitaisiin hajautetun mallin sijasta valtakunnallisesti valtion toimintana.** Itse asiassa palkkaturva-asiat on jo alkaneen vuoden alusta lukien keskitetty Uudenmaan ELY-keskukseen. Tällä tavoin vältetään hajautetun mallin mukana tullut palkansaajien eriarvoinen asema maan eri osissa. Hajautetussa mallissa suurempien väestökeskittymien palkansaajat eivät resurssipulan vuoksi saa palkkojaan turvan kautta yhtä nopeasti kuin pienemmän väestön alueilla on asia.

5. Tekesin määrärahat

Innovaatiotoiminnalla on keskeinen rooli hyvinvoinnin ja talouskasvun edistämässä. Julkisesta innovaatiopolitiikasta saadaan eniten irti kun valtion TKI-tuet myönnetään mahdollisimman toimintaneutraalisti kaikenkokoisille, millä maantieteellisellä alueella tahansa ja kaikilla toimialoilla toimiville yrityksille (valtiontukijärjestelmän rajoitusten puitteissa). Koko Suomen etu on se, että TKI- rahoitusta saavat suomessa toimivista yrityksistä ne, joilla on parhaat menestymisen mahdollisuudet. Tämän vuoksi mm. **Te-kesin ohjelmat ml. yritystukien rahoitus on syytä valmistella jatkossakin keskitetysti eikä hajottaa rahoitusta itsehallintoalueille.**

Keskustelun pohjalta kirjattu Tukiaisen yleisenä kommenttina päätöksentekojärjestelmän osalta: Kolmikantainen valmistelu on jatkossakin tarpeellista työllisyyteen ja työvoimaan liittyvissä asioissa.

Alueiden uudistumisen neuvottelukunta AUNE pormestari Anna-Kaisa Ikonen, Tampereen kaupunki

Tilaisuudessa kirjatut kannanotot:

- Suuret kaupungit ja kaupunkiseudut edustavat 2/3 osaa Suomen väestöstä. Suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen asema tulisi huomioida myös lainsäädännössä, jotta voimme varmistaa niiden roolin Suomen kilpailukyyn ja kehityksen kärjessä. Valitulle joukolle suuria kaupunkeja tulisi antaa mahdollisuus alueellisesti eriyettyyn lainsäädäntöön, joka huomioi niiden erityisaseman ja antaa laajemman mahdollisuuden päättää työnjaosta itsehallintoalueen ja kaupungin välillä. Tämä tukisi osaltaan myös eurooppalaisen demokratiakäsityksen mukaista läheisyysperiaatetta.
- Kaupunkialueilla on monia erityistekijöitä, jotka liittyvät niin kilpailukykyyn ja osaamiseen, kuin maahanmuuttoon ja työllisyyteenkin. Kaikki nämä lisäävät suurten kaupunkien vastuita, kustannuksia ja palvelutarpeita. Tästä syystä niiden erityisasema on perusteltu.
- Suurilla kaupunkiseuduilla tulisi olla myös jatkossa selkeä rooli elinkeinopolitiikassa, työllisyydenhoidossa, toisen asteen koulutuksessa ja maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen liittyvissä tehtävissä. Kaupungit edistävät kansallista elinvoimaa ja kilpailukykyä yhä enemmän myös osaamisen kehittämisen, investointien, tapahtumien, innovaatioympäristöjen ja kokeilujen kautta. Sille tulee luoda edellytykset eri alueiden rooleja määrittäessä.
- Itsehallintoalueiden sisällä voisi olla joustavasti erilaisia hallinnollisia ratkaisuja erilaisille alueille. Tarvitaan joustavuutta ja mahdollisuuksia sopia työnjaosta itsehallintoalueen ja kaupunkien välillä. Valitut kaupunkiseudut voisivat saada vastattavakseen maakuntahallinnon ja valtion aluehallinnon tehtäviä. Erityisroolin myötä kaupungit ja kaupunkiseudut toimisivat myös kokeilualueina, joissa uusia, kansallisesti merkittäviä kasvun ja kilpailukyyn avauksia testattaisiin.
- Uudistus ei esitetyssä muodossaan tuota suurille kaupunkiseuduille lisäarvoa. Kaupunkien tulisi voida myös kasvattaa vastuutaan jatkossa elinvoima- ja elinkeinopolitiikassa. Työllis-

syiden hoidossa suurilla kaupungeilla on valmiuksia ottaa vastaan tehtäviä. Myös sosiaalisen syrjäytymisen ja sekrekaation ehkäisyn osalta kaupungeilla on paras osaaminen. Yliopistokaupungit ovat osaamiskeskittymiä ja asiantuntijoita myös kestävän kehityksen ja ympäristön kehittämisasioissa.

- On erittäin tärkeää, että kaupungeilta ei siirretä maakunnille sote-tehtävien lisäksi muita tehtäviä.
- Tukipalveluiden osalta tulisi muodostaa sellainen malli, jossa itsehallintoalue tukeutuisi ensisijaisesti kuntien olemassa oleviin tukipalveluihin esimerkiksi hankintojen, toimitilojen ja ateriapalveluiden osalta. Näin välttyttäisiin päällekkäisten toimintojen rakentamiselta.
- Itsehallintoalueista ei pidä rakentaa kuntien kanssa kilpailevia monialaisia konserneja.

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK

johtaja Kari Jääskeläinen

Tilaisuudessa kirjatut kannanotot:

1. Elinkeino – ja innovaatorahoituksen järjestäminen. Ei saa syntyä tilannetta, että jouduttaisiin entistä voimakkaammin tilanteeseen, jossa alueet kilpailevat keskenään. Itsehallintoalueet eivät saa muodostaa uutta estettä rajat ylittävien, avoimien kv- ja innovaatiotoiminnan yhteishankkeiden käynnistämiseksi. Suomen ja sen alueiden tulee kehittää kilpailukykyään globaalissa kilpailussa, tästä syystä yritysten elinkeino- ja innovaatorahoitus tulee olla jatkossakin kansallisista lähtökohdista ja kriteerein myönnettyä. Myös osaamisen luomiseen ja koulutukseen liittyvät ratkaisut tulee pitää kansallisina. Team Finland palvelumallin yritysälähtöisyyttä on syvennettävä. **Tekes-tehtäviä hoitava henkilöstö tulee siirtää ELY-keskuksista osaksi Tekesin kansallista organisaatiota.** Osa asiantuntijoista voi olla hajasijoitettuna suurimmille itsehallintoalueille. Omia konttoreita ei tarvita. Kullakin maakunnalla tulee olla yhdenmukainen toimintatapa.
2. **Ammatillista koulutusta ei tulisi siirtää itsehallintoalueille**, koska
  - a. Nykyinen OKM:n järjestämislupaan perustuva malli, jossa rahoitus ohjautuu suoraan koulutuksen järjestäjille, on toimiva.
  - b. Erityisesti pienten alojen (mm. kemia, prosessiteollisuus, metsäkoneenkuljettajakoulutus kairovosala, meriteollisuus, ilmailu) järjestäjäverkon ja koulutustarjonnan osalta tulee olla kansallinen koordinaatio, jotta koulutustarjonta vastaa työelämän tarpeisiin.
  - c. Koulutuksessa ei tarvita väliportaana hallintoa. Elinkeinoelämän edustajat tulee saada mukaan koulutuksen järjestäjien hallituksiin ja tämä on mahdollista siirtymällä yksityiseen muotoon (esim. oy) koulutuksen järjestämisessä.
3. Valtion aluehallinto voi pohjautua nykyisen Aluehallintovirastojen pohjalle. **Avien tehtäviksi tulisi koota laajasti tarkastus- ja valvontatehtävät** kuten sosiaali- ja terveydenhuollon, ympäristöhallinnon, elintarvike, alkoholi-, majoitus ja ravintolatoiminnan, rakentamisen ja työturvallisuuden luvitusta ja valvontaa. Samassa yhteydessä tulisi selvittää ns. turvallisuusvirastojen Trafi ja TUKES sekä työsuojelutoiminnan yhdistämistä yhteen keskusvirastoon. **TE-toimistot voivat siirtyä itsehallintoalueiden vastuulle ja tehtäviin.** Työvoimapolitiikan hoitaminen on osa elinkeinopolitiikkaa ja siten luonnollinen osa alueen ja maakunnan kehittämistä.

HSL

toimitusjohtaja Suvi Rihtniemi

Tilaisuudessa kirjatut kannanotot: HSL voi yhtyä AUNEn kannanottoihin.

Kirjallisena saatu esitys:

HSL näkee liikennejärjestelmäsuunnittelun ja joukkoliikenteen järjestämiseksi metropoliseudulla kolme vaihtoehtoista mallia paremmuusjärjestyksessä:

1. HSL-kuntayhtymä ja Uudenmaan itsehallintoalue

- HSL:ään liitetään sellaiset naapurikunnat, joiden pendelöintiaste pääkaupunkiseudun kuntiin on yli 40 %.

- Uudenmaan itsehallintoalueelle siirretään nykyiset Uudenmaan ELY-keskuksen liikennetehtävät.
- HSL:n alueella tehdään oma metropolialueen liikennejärjestelmäsuunnittelu, joka poikkeaa liikenteen volyymien, raideliikenteen ja liikennepoliittisten valintojen suhteen muun Uudenmaan suunnittelusta.
- Etuna mallissa läheisyysperiaatteen toteutuminen paikallisessa suunnittelussa ja kuntien rahoitusosuuden pysyminen varmuudella nykyisessä suuruusluokassa.
- Vuosina 2016–17 käyttöön otettava HSL:n uusi joukkoliikenteen lippu- ja informaatiojärjestelmä uusine tariffivyohykkeineen pystyy varmuudella vastaanottamaan tämän suuruisen toimialueen laajennuksen ilman ongelmia.
- Liikennejärjestelmäsuunnittelun yhteys maankäyttöön, asumiseen ja elinkeinopolitiikkaan toteutuu edelleen kuntayhtymän ja metropolikuntien ja valtion keskinäisen MAL-yhteistyön kautta.

2. Metropoli-itsehallintoaluemalli

- Jos Uusimaa jaetaan kahteen itsehallintoalueeseen, niin metropoli-IHA toimisi koko Helsingin seudun 14 kunnan toimivaltaisena joukkoliikenneviranomaisena tai alue voisi kattaa ne kunnat, joiden pendelöintiaste pääkaupunkiseudun kuntiin on yli 40 %.
- Sen alaisuuteen keskitetään alueen joukkoliikenne- ja liikennesuunnittelutehtävät.
- Joukkoliikenteestä tulee tässä mallissa SOTE:n ohella toinen taloudellisesti merkittävä kokonaisuus.
- Merkittävä osa rahoituksesta tulee Helsingiltä.

3. Uudenmaan itsehallintoalue

- Mikäli HSL:ää ei säilytetä itsenäisenä kuntayhtymänä vaan sen toiminnot liitetään osaksi Uudenmaan IHA:aa, silloin liikenteen suunnittelua ja hankintaa tehtäisiin metropolin lisäksi kolmelle itsenäiselle talousalueelle (Hyvinkää, Lohja ja Porvoo) ja maaseutumaisille alueille.
- Malli on joukkoliikenteen järjestämisen kannalta **tehoton ja monimutkainen**: läheisyysperiaate hämärtyy, kun sama organisaatio ratkoo sekä metropolin että Hangon ja Porvoon liikenneongelmia.
- Ratkaistavaksi jäisi HSL:n uuden lippu- ja informaatiojärjestelmän soveltuvuus metropolialueen lisäksi kolmen itsenäisen kaupunkiseudun ja maaseudun erityistarpeisiin.
  - Uhkana on, että 2016 käyttöön otettava 90 miljoonan euron lippu- ja informaatiojärjestelmä menisi kokonaan tai osittain hukkaan.

Jatkossa on tärkeää, että

- HSL on jatkovalmistelussa mukana.
- Joukkoliikenteen julkisen rahoitukset ratkaisut kaikissa vaihtoehdoissa selvitetään.
- Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnittelun tiivis yhteys joukkoliikennesuunnitteluun varmistetaan jatkossakin.

Metropolipolitiikan sihteeristö puheenjohtaja Peter Fredriksson

Tilaisuudessa kirjatut kannanotot:

- Yleisenä kommenttina Fredriksson totesi, että näistä asioista on annettu Tarastille kannanotto neuvottelukunnan toimijoiden toimesta erikseen.
- Selvitysmiehen pohdinnassa on sopimusmalli, jotta voitaisiin säilyttää riittävän yhtenäisen rakenteen maakuntien välillä. Huoli liittyy siihen, että seudullinen yhteistyö Helsingin seudulla ei ole tähän mennessä ollut riittävää.
- Selvitysmiehen ehdotukset itsehallintoaluemallista ovat tällä hetkellä riittämättömiä, jotta uudesta hallinnostasosta saataisiin irti siltä vaadittava lisäarvo. Tarvitaan jatkotyöskentelyä.
- Maakunnasta/itsehallintoalueesta tulee muodostua myös uskottava sopimuskumppani. Ratkaisu: Itsehallintoalueelle tulee sisälleen oma päätöksentekomalli.
- Jos mennään vain sopimusmallilla, tulee katsoa kuinka vahvaksi se voidaan saada. Esimerkkinä maankäytön suunnittelu. Metropolityyppisen kaavan aikaansaaminen.

Kirjallisesti 14.1. toimitettu materiaali (YM:n metropoliasioita valmistelevien virkamiesten näkemys):

Metropolialueen merkitys on koko Suomen kilpailukykykehityksen näkökulmasta keskeinen. Suurista kaupunkiseuduista kasvu tulee keskittymään erityisesti metropolialueelle ja edellyttää merkittävää asunto-, liikenne- ja liikkumispolitiikan muutosta. Ytimessä ovat MAL-asiat, kilpailukykykypolitiikka sekä segregaaation hoitaminen (ml. maahanmuutto).

Alueen erityisyydestä sekä haasteista eli metropolispesifeistä kysymyksistä alueen kunnilla ja muilla toimijoilla sekä valtion toimijoilla on suhteellisen kattava yhtenäinen käsitys. Sen sijaan selvitystyön (Tarasti) aikana tehdyn kyselyn mukaan toimijoiden käsitykset vaihtelevat sen suhteen, miten haasteet tulisi ratkaista ja mahdolliset yhteiset tehtävät organisoida.

Osana itsehallintouudistusta tulee kaikissa tapauksissa uudistaa suunnittelu- ja toimeenpanovälineet, joilla metropolialueen edellä esitettyjä kysymyksiä ratkaistaan.

Mielestämme metropolikysymyksen ratkaisemisessa on lähinnä kolme vaihtoehtoa:**1. Metropolialue omana itsehallintoalueena**

Muodostetaan metropolialueesta oma itsehallintoalue, jolle säädettäisiin muista itsehallintoalueista poikkeava toimivalta ottaen huomioon metropolialueen erityiset haasteet. Sote –asioiden lisäksi tämä vaihtoehto antaisi parhaimmat edellytykset ratkaista yhdyskuntarakenteeseen, asuntopolitiikkaan ja liikkumiseen, erityisesti joukkoliikenteeseen sekä alueelliseen ja sosiaaliseen eriarvoistumiseen liittyvät haasteet. Muusta Suomesta poikkeavaa toimivaltaa on metropolialueella harjoitettu alkaen 1970-luvulta ja YTV-alueen perustamisesta.

Aluerajaus on luontevinta tehdä metropolialueen ydinalueella, joka on 10 kuntaa eli nykyinen HSL-alue sekä Tuusula + Nurmijärvi + Järvenpää. Tämä vaihtoehto on toiminnallisesti perusteltu. Vaihtoehtoa esitettiin virkamiesvalmistelun pohjalta metropolilainsäädäntöä tehtäessä, jolloin ongelmaksi muodostui joukkoliikenteen rahoitus. Siksi voi olla perusteltua rajata metropolialueen erityiskysymysten käsittely nykyisten HSL:n jäsenkuntien alueelle. Aluerajaukseen voitaisiin myöhemmin muuttaa, mikäli HSL-alue laajenisi.

2. Erillinen toimielin Uudenmaan itsehallintoalueen sisällä

Mikäli Uusimaa olisi yksi itsehallintoalue, perustettaisiin metropolispesifisten kysymysten hoitamista varten itsehallintoalueen sisälle erillinen metropoliasioista vastaava toimielin, jolla olisi näissä kysymyksissä itsenäinen toimivalta suhteessa muuhun itsehallintoalueeseen. Tehtävärajauksia tulee selvittää tarkemmin jatkovalmistelun yhteydessä. Lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää metropolihallintolain valmistelussa esillä olleita tehtäviä. Aluerajaus olisi sama kuin edellisessä vaihtoehdossa.

3. Sopimusmenettely

Sopimusmenettely (esim. MAL –sopimukset) valtion ja kuntien sekä itsehallintoalueiden välillä on tarpeellinen kaikissa isoja kaupunkiseutuja ja metropolialuetta koskevissa vaihtoehdoissa. Yksinään se ei kuitenkaan ratkaise isojen kaupunkiseutujen ja metropolialueen tarpeita. Sopimusmenettelyn uudistaminen ja sen suhde valittavaan itsehallintoratkaisuun edellyttää jatkovalmistelua.

Keskustelun pohjalta kirjatut kannanotot ja huomiot:**Liikennevirasto, erikoissuunnittelija Mervi Karhula:**

- LVM on antanut asiasta kannanottonsa.
- Maankäytön, asumisen ja liikenteen ohella tulee ottaa huomioon henkilöliikenne (KELA ja koulutoimen henkilöliikenne).
- Joukkoliikenne järjestämis- ja hankintatehtävistä on todettu, että ne voidaan siirtää itsehallintoalueille. Myös yksityistieavustustehtävä voidaan siirtää itsehallintoalueille.
- Lupiin liittyviä tehtäviä voitaisiin siirtää Trafiin.

- Eri liikennemuotojen kokonaistarkastelu tulee kuitenkin pitää valtakunnallisena.
- Muilta osin on tässä vaiheessa vaikea antaa suosituksia, koska Liikennekaari-hanke, joka kokoaa yhteen liikennemarkkinoiden sääntelyn, on kesken.

Pohjois-Savon liitto, maakuntajohtaja Jussi Huttunen:

- Suomi on edelleen vahvasti keskushallintojohtoinen maa.
- Alueiden Eurooppa on tärkeä teema, joka tulisi huomioida.
- Tarastin esittämä selkeä kolmitasoisuus on hyvä asia, samoin kuin asiakaslähtöisyys.
- Malli, jossa kaikki toimivat samalla tavalla, on hyvä. Erilaisille alueille ja erikokoisille kaupungeille rakennettavat ohituskaistat eivät ole hyvä ratkaisu.

Metropolipolitiikan sihteeristö, kehittämisjohtaja Tarja Lumijärvi, Vantaan kaupunki:

- Kuntien tehtävänä jatkossa tulee olemaan elinvoiman edistäminen ja suuret kaupungit tarvitsevat siihen työvälineitä.
- Sopimusviidakon luominen, jossa kukin kaupunki sopii omalla tavallaan tehtävien hoidosta, olisi eriarvoistavaa.
- Osaaminen ja asiantuntemus on oltava lähellä asukasta, maakunnalla ei ole samanlaista osaamista.
- Metropolialueen ja muiden suurten kaupunkien osalta tulee voida valmistella ja sallia erillinen poikkeava ratkaisu.
- Mikäli maakuntapohjalta edetään niin tarvitaan joustavuutta erilaisille hallintoratkaisuille, toimivaa työnjako suurten kaupunkien ja maakuntien välillä. Ratkaistavaksi jää, miten toteutetaan niin, ettei rooleista jää epäselvyyksiä.

Uudenmaan ELY-keskus, ylijohdaja Rita Piirainen:

Saatu kirjallisena 14.1.:

ELY-keskusten näkemyksiä aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistamisesta Liikennejohtajien perustelut liikennetehtävien järjestelyiksi

- Itsehallintoalueille kuuluvat sellaiset tehtävät, joihin liittyy alueellista vaikuttavuutta. Joukkoliikennetehtävien ja yksityisten teiden avustusten lisäksi tällaisia ovat alueiden käytön suunnitteluun liittyvä **liikennejärjestelmäsuunnittelun vastuu** sekä **kannanotot** pieniin alueellisiin investointeihin
- Eri liikennemuotojen välisellä yhteistyöllä on merkittävä synerginen vaikutus elinkeinoelämän kuljetusten ja ihmisten arjen liikkumistarpeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Liikenneväylien vuotuinen volyymi on noin 1,5 mrd euroa, josta ELYjen vastuulla olevan tienpidon osuus on 0,5 mrd eur. Väylänpidon hankintojen kehittäminen ja tehokas hoito edellyttävät saumatonta yhteistyötä paitsi tienpidon sisällä myös eri väylämuotojen kesken.
- Tienpidossa tarvitaan yhtenäiset valtakunnalliset linjaukset, joilla varmistetaan käyttäjien ja elinkeinoelämän kannalta sujuvat ja turvalliset matkat ja kuljetukset.
- toiminnan ja palvelujen kehittäminen (mm. digitalisaatio, automaatio, MaaS) on tehokkainta, kun kaikkia liikennemuotoja voidaan tarkastella yhdessä
- Tulevassa muutoksessa tienpidon tehtävät tulisi keskittää muiden liikennemuotojen kanssa Liikennevirastoon. Liikennevirastolla on jo nykyisellään alueellisia toimipisteitä, joita kehittämällä yhdessä ELYjen L-vastuualueiden nykyisten resurssien kanssa varmistetaan nykyistä kattavampi eri liikennemuotojen alueellinen vaikuttavuus muodostamatta erillistä alueorganisaatiota

Lapin ELY-keskus, ylijohdaja Pirkko Saarela:

- Näkökulmana pitäisi olla miten tehdään yhdessä verkostojen Suomea ja arvoketjuja organisaatiokenteiden sijaan. Tämä on niin suurten kaupunkien ja kuin haja-alueidenkin yhteinen asia.
- TEKES: jatketaan nykyisellä mallilla, strateginen ohjaus valtiolla, alueilla asiantuntijoita, asiakasraportointia ja alueellinen tuntemus

- Toisen asteen ammatillinen koulutus, tarvitaan näkökulman vaihto: jos itsehallintoalue olisi koulutuksen tilaaja, koulutus alueellisten yritysten osaamistarpeen mukaisesti.
- Valvonta: on mietittävä tarkemmin miten tehokasta se on, jos valvontaa tehdään on erillään ja hajautettuna. Rakennerahastojen ja ympäristölupien osalta tilanne on tällä hetkellä se, että työ tehdään kahteen kertaan kahdessa paikassa (lupa- ja valvontaviranomaisessa). Tulisi olla samassa paikassa, jolloin päällekkäiseltä työltä vältetään. Työ organisoitaisiin kuitenkin siten, että eri henkilöt hoitavat eri tehtäviä ja vältetään vaaralliset työyhdistelmät.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, ylijohtaja Jorma Pitkämäki:

- Yleisenä kommenttina Pitkäniemi totesi, että on helppo yhtyä AUNEn ja EK:n näkemyksiin.
- Elinvoimaisuuden ja yritystoiminnan edistäminen tulisi pyrkiä hoitamaan mahdollisimman fiksulla tavalla.
- Suomessa on liian sektoroitunut keskushallinto, hallitusohjelman lähtökohta on pidettävä kirkkaana mielessä. Avoimena kysymyksenä on, saadaanko konsepti nyt pidettyä kasassa ja vietyä maaliin, kun aikajänne on niin pitkä, vuoteen 2019 saakka. Tavoitteena pitäisi olla ministeriöiden poikkihallinnollisuus, alueille ei saa muodostua yhtä monta sektorilinjaa kuin on ministeriöitä. Kaikkea ei myöskään tarvitse päättää ministeriötasolla.
- Isot kaupungit eivät saa alkaa leikata oksia toisiltaan.

Hämeen liitto, maakuntajohtaja Timo Reina:

- Selvityshenkilö Tarastin lähtökohta, että maakuntavaltuuston ja maakuntahallituksen tehtävät ovat samat kaikissa 18 maakunnassa, on oikea. Kuitenkaan Tarastin esitys siitä, että maakuntakeskusten tehtävät voivat poiketa toisistaan, ei saa merkitä sitä, että maakuntakeskukset alkavat elämään täysin omaa elämäänsä. Itsehallintoalueiden tehtävät ja toimivalta eivät voi juurikaan poiketa toisistaan. *Asiaa tulisi katsoa tulevien suorilla vaaleilla valittujen päättäjien näkökulmasta, ei nykyisten hallinto-organisaatioiden.*
- Resursseja pitäisi voida kokonaisuutena vähentää, kun yhdistetään toimijoita. Maakunnan liittojen ja ELY-keskusten tehtävien kokoaminen antaa tähän mahdollisuuksia.
- Kehittämisen ja elinvoimapuolen rajapinnat kuntiin tulee huomioida soten ohella. Kunnilta ei lähtökohtaisesti pitäisi siirtää itsehallintoalueille SOTE-tehtävien ohella tässä yhteydessä muita tehtäviä. Ensisijaisesti valtion aluehallinnosta pitäisi siirtää tehtäviä, joilla on kytkentää alueiden kehittämiseen ja joissa itsehallintoalueilla on liikkumavaraa. Kysymys kuuluu, tarvitseeko pelkkää oikeusharkintaa sisältäviä tehtäviä siirtää lainkaan?
- Itsehallintoalueiden sisäinen organisoituminen ei ole ongelma. Jos ja kun tehdään aito itsehallintorakenne, pitäisi alueen voida itsenäisesti päättää organisoitumisestaan ja esim. tehtävien delegoinnista. Keskushallinnon ei pitäisi tähän puuttua.
- Ammatillisen koulutuksen osalta voisi harkita, tulisiko antaa mahdollisuus siirtää maakunnille myös ammatillisen koulutuksen tehtäviä niiltä osin kuin maakunnilla on edellytyksiä tehtävän vastaanottoon tai se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi esim. tilanteessa, jossa ylläpitäjänä ja toimii maakunnallinen kuntayhtymä. Sama koskee kahden maakunnan liiton (Häme ja Kymenlaakso) ylläpitämää kesäyliopistoa.

Satakunnan ELY-keskus, ylijohtaja Marja Karvonen:

- kommenttina SAK:n puheenvuoroon: Palkkaturva on jo keskitetty Uudenmaan ELY-keskukselle. Jos tehtävä siirtyy yhden itsehallintoalueen hoidettavaksi, ei muutos aiheuttaisi alueellisen eriarvoistumisen vaaraa palkkaturvaa hakevien tasapuolisen kohtelun kannalta.
- ELYt ovat kannanotossaan korostaneet, että kaikkien tehtävien järjestäminen tulisi pohjautua uuteen lakiin, eikä minkään toimijan tehtävien järjestämistapaa tai lainsäädäntöä ei pitäisi siirtää sellaisenaan itsehallintoalueelle, ei myöskään maakuntien liittojen tehtävien järjestämistapaa.